

Asia Tekijänoikeus niin sanottuja viihdelinjoja mainostaviin teksteihin

Hakija H:n kihlakunnan poliisilaitoksen talous- ja omaisuusrikosyksikkö

Annettu Helsingissä 10.5.1999

Selostus asiasta

Rikoskomisario M H:n rikospoliisin talous- ja omaisuusrikosyksiköstä on 12.1.1999 päivätyllä kirjelmällään pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa niin sanottuja viihdelinjoja mainostavien tekstien teosluonteesta.

Lausuntopyynnön kerrotaan liittyvän rikospoliisille tulleeseen tekijänoikeusrikosta koskevaan tutkintapyyntöön, jonka on tehnyt I Oy -niminen yhtiö. Lausuntopyynnöstä ilmenee, että yhtiön liiketoiminta käsittää sekä nauhoitettujen että "elävänä" kerrottujen eroottisten tarinoiden tarjontaa puhelimitse. Näille niin sanotuille viihdelinjoille hakeudutaan asiakkaisiksi lehti-ilmoitusten kautta. Ilmoituksissa kuvataan palvelun sisältö ja annetaan palvelunumero. Suurin osa linjoista on suoria 0700-alkuisia numeroita. Osa lehti-ilmoituksissa olevista numeroista on gsm-numeroita, joissa esittelynauhan avulla mainostetaan varsinaisia maksullisia palveluita. Lausuntopyynnöstä ilmenee, että I:n näkemyksen mukaan palvelunumeroiden mainostaminen gsm-numeron kautta on ollut yhtiön itse keksimä ja käyttämä markkinointikeino. Yhtiön mukaan sen toiminta on kuluttaja-asiamiehen tarkastamaa ja hyväksymää.

Lausuntopyynnön mukaan viihdelinjoilta kuultavat tekstit ovat useiden eri henkilöiden laatimia. Tekstien laatijat ovat luovuttaneet tekstiensä tekijänoikeudet I:lle kirjallisella sopimuksella. Nauhoituksessa on siten kyse toisen henkilön laatiman tekstin lukemisesta ääninauhalle.

Lausuntopyynnön mukaan I:n entinen työntekijä on vastoin allekirjoittamaansa työ- ja kilpailukieltosopimusta perustanut oman Oy S Ltd -nimisen yhtiön, jonka puitteissa hän on ryhtynyt harjoittamaan samanlaista eroottisten tarinoiden markkinointia viihdelinjoilla. I:n tietoon on tullut, että uusi yhtiö on käyttänyt tai käyttää omissa viihdenumeroissaan kuultavissa nauhoitteissa tarjottavan palvelun mainostamiseen joko täsmälleen samoja eroottisia tekstejä kuin I tai vain hiukan muunneltuja tekstejä. I:n näkemyksen mukaan Oy S Ltd:n edustajat loukkaavat toiminnallaan rikoslain 49 luvun 1 §:ssä tarkoitettulla tavalla I:lle kuuluvaa tekijänoikeutta.

H:n rikospoliisi pyytää tekijänoikeusneuvoston lausuntoa siitä, ovatko lausuntopyyntöön liitetyt nauhoituksista kirjalliseen muotoon puretut tekstit tekijänoikeuslain 1 §:n 1 momentin mukaisia teoksia, jotka nauttivat tekijänoikeuslain mukaista suojaa.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyyntönsä ja esittää lausuntoaan seuraavan.

Tekijänoikeudesta

Tekijänoikeuslain (404/1961) 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on teokseen tekijänoikeus. Kirjallisina teoksina suojataan sekä kaunokirjallisia että selittäviä kirjallisia esityksiä.

Teoksella tekijänoikeudellisessa merkityksessä tarkoitetaan henkisen luomistyön tuotetta. Kirjallinen tai taiteellinen tuote on tekijänoikeudella suojattu, jos sitä voidaan pitää tekijänsä luovan työn omaperäisenä tuloksena. Tällöin se niin sanotusti ylittää teoskynnyksen eli saavuttaa teostason. Suojan edellytyksenä ei ole muita erityisiä vaatimuksia. Esimerkiksi tuotteen kirjallisella tai taiteellisella tasolla ei ole merkitystä, ei myöskään sen aikaansaamiseksi vaaditulla työ- tai tietomäärällä. Myös käytännöllistä käyttötarkoitusta toteuttava tuote voi olla teos. Erään teosharkinnassa apuna käytetyn määritelmän mukaan teoskynnys ylittyy, jos voidaan olettaa, ettei kukaan muu vastaavaan työhön ryhtyessään olisi tehnyt samanlaista teosta. Ratkaisu teoskynnyksen ylittymisestä tehdään tapauskohtaisella harkinnalla.

Tekijänoikeuslaissa ei ole asetettu teoksen, tekijänoikeussuojan syntymisen taikka tekijänoikeuksien käyttämisen edellytykseksi sitä, että teos heijastaisi hyviä tapoja taikka olisi siveellinen. Lähtökohteisesti teokseksi katsottavaan aineistoon voi kuitenkin kohdistua esimerkiksi sukupuolisiveellisyttä loukkaavaa aineistoa koskeva rikosoikeudellinen sääntely. Tämä voi rajoittaa tekijän mahdollisuuksia käytännössä hyödyntää tekijänoikeuksiaan.

Useat kirjalliset tuotteet heijastavat tekijänsä persoonallisuutta ja ovat siten teoksia. Niin sanotun teoskynnyksen alapuolelle voivat kuitenkin jäädä esimerkiksi lyhyet uutiset, tavanomaiset ilmoitukset ja yksittäiset virkkeet.

Tekijänoikeus ei suojaa ideoita ja yleisiä periaatteita sellaisenaan. Tekijänoikeus ei suojaa myöskään teoksen aihetta tai aiheen käsittelyä ohjaavaa metodia taikka teoksen sisältämiä tietoja sellaisenaan. Sen sijaan tekijänoikeus suojaa sitä omaperäistä ilmenemismuotoa, joka tietyllä idealle, periaatteelle tai aiheelle on annettu.

Tekijänoikeusneuvosto on arvioinut kirjallisten tuotteiden teosluonnetta muun muassa lausunnoissaan 1986:2, 1994:3 ja 1996:17. Lausunnon 1986:2 mukaan A:n laatima, 27-sivuinen lasketteluun liittyviä asioita käsittelevä moniste oli tekijänoikeudellisesti suojattu teos.

Lausunto 1994:3 koski muun muassa ruokareseptien ja korianteria koskevan esitteen tekijänoikeussuojaa. Lausunnon mukaan ruokareseptit teko-ohjeineen eivät yltäneet kirjallisen teoksen teostasoon, koska ne eivät ilmaisumuodoltaan olleet omaperäisiä. Korianteria koskeva esite puolestaan sisälsi neuvoston mukaan melko paljon tietoa korianterista. Lausunnossa kuitenkin todettiin, ettei tekijänoikeus suojaa tietosisältöä. Neuvoston mukaan esitteessä olevat tiedot oli ilmaistu yksinkertaisin, luettelomaisin virkkein, eikä esitteen ilmaisumuotoa voitu pitää itsenäisenä eikä omaperäisenä. Esite ei siten saanut suojaa kirjallisena teoksena, vaikka neuvosto totesi, että kirjallisten teosten teostasovaatimus on varsin alhainen.

Lausunnossa 1996:17 tekijänoikeusneuvosto arvioi yksittäisten tekstikatkelmien teosluonnetta.

Tekstikatkelmat olivat 1-2 virkkeen pituisia. Tekijänoikeusneuvosto totesi, että yksittäiset tekstikatkelmat olivat yksinkertaisia ja tavanomaisia katkelmia eivätkä ne ylittäneet teostasoon.

Tekijänoikeuden sisällöstä säädetään tekijänoikeuslain 2 ja 3 §:ssä. Lain 2 §:ssä säädetään tekijän taloudellisista oikeuksista ja 3 §:ssä tekijän moraalisisista oikeuksista. Lain 2 §:n mukaan tekijällä on yksinomainen oikeus määrätä teoksen kappaleiden valmistamisesta ja teoksen yleisön saataviin saattamisesta sekä muuttamattomassa että muutetussa muodossa.

Tekijänoikeus syntyy teoksen luoneelle luonnolliselle henkilölle, teoksen tekijälle. Tekijä voi luovuttaa tekijänoikeuksiaan toiselle, myös oikeushenkilölle. Tekijä voi luovuttaa taloudelliset oikeutensa kokonaan tai osittain. Tekijä voi luopua moraalisisista oikeuksistaan laadultaan ja laajuudeltaan rajoitettua teoksen käyttämistä varten.

Tekijänoikeuslain 43 §:n mukaan tekijänoikeus on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän kuolinvuodesta. Tekijänoikeuslain 44 §:ssä on säädetty tekijänoikeuden voimassaolosta siinä tapauksessa, että teos on saatettu yleisön saataviin tekijän nimeä ilmoittamatta.

Lausuntopyynnössä tarkoitetut tekstit

Tekijänoikeusneuvostolle on toimitettu paperille painettuna kuusi I Oy -nimellä varustettua tekstikatkelmaa sekä kuusi lausuntopyynnössä tarkoitetun keravalaisen yhtiön nimellä varustettua tekstikatkelmaa. I:n tekstikatkelmat ovat 2-16 virkkeen pituisia. Tekijänoikeusneuvoston näkemyksen mukaan tekstikatkelmat eivät muodosta yhtenäistä tekstikokonaisuutta, jonka teosluonnetta sellaisenaan voitaisiin arvioida. Siten tekijänoikeusneuvosto on arvioinut kunkin tekstikatkelman teosluonteen erikseen.

Lausuntopyynnössä tarkoitettujen tekstien kaltaista kirjallista tuotantoa on mahdollista saada aikaan melko rutiinomaisen työskentelyn tuloksena. Vaikka kirjallisen tuotteen pituus sellaisenaan ei ole kriteeri tuotteen teosluonnetta arvioitaessa, voidaan yleisesti todeta, että hyvin lyhyessä tekstissä voi olla vaikeaa ilmaista omaperäisyyttä.

I:n nimellä varustettu sauna-aiheinen tekstikatkelma on luonteeltaan informatiivista tekstiä, joka sisältää valitun aiheen omaperäistä kuvailua. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että kyseinen tekstikatkelma on siinä määrin omaperäinen, että se on tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettu teos. Tekstikatkelmaan on sen tekijälle syntynyt tekijänoikeus. Muut I:n tekstit sen sijaan ovat muodoltaan yksinkertaisempia informatiivisia tekstejä. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että ne eivät ole omaperäisiä eivätkä siten tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettuja teoksia.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että sille toimitettu keravalaisen yhtiön sauna-aiheinen tekstikatkelma on I:n sauna-aiheisen tekstin tekijänoikeuslain 2 §:ssä tarkoitettu kappale.

Puheenjohtaja

Niklas Bruun

Sihteeri

Kaisa-Reetta Karhu

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa.